

Begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1893.

(58. 1.)

KONINKLIJKE BOODSCHAP.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

MIJNE HEEREN!

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Wij EMMA, Koningin-Weduwe, Regentes van het Koninkrijk,

Bieden U hiernevens ter overweging aan een ontwerp van wet betreffende de begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, dienst 1893.

De toelichtende memorie (en bijlagen), die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust.

En hiermede, Mijne Heeren, bevelen Wij U in Godes heilige bescherming.

's Gravenhage, den 20sten September 1892.

EMMA.

(58. 2.)

ONTWERP VAN WET.

IN NAAM VAN HARE MAJESTEIT WILHELMINA, ENZ.

WIJ EMMA, ENZ.

Allen die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat, ingevolge de wet van 3 December 1874 (*Staatsblad* n°. 193), houdende bepalingen omtrent het beheer der gelden bestemd tot voltooiing van het vestingstelsel, eene afzonderlijke begrooting van de uitgaven voor dit onderwerp, voor den dienst van 1893, bij de wet behoort te worden vastgesteld;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel 1.

De begrooting van uitgaven ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel, aangewezen bij de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), wordt voor den dienst van 1893 vastgesteld als volgt:

Artikel 1. Jaarwedden, toelagen en daggelden voor tijdelijk in dienst zijnde civiele ingenieurs, opzichters en teekenaars, toelagen voor officieren en opzichters der genie, reis- en verblijfkosten, bureel- en lokaalbehoefden, aankoop van instrumenten, kaarten en verdere benodigdheden . . . . . f 70 000

Artikel 2. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Nieuwe Hollandsche Waterlinie*:

1°. Verbeteren van inundatiemiddelen in de geheele linie;

2°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele linie.

61 000

Artikel 3. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Stelling van den Helder*:

Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang, aan werken in de geheele stelling.

f 10 000

Artikel 4. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Stelling van Amsterdam*:

1°. Onteigening van gronden en uitvoering van voorbereidende werkzaamheden voor verschillende werken in de Stelling;

2°. Maken van aardewerken, zandophoogingen, metsel- en betonwerken, enz. voor verschillende werken in de Stelling;

3°. Vergraven en inrichten van zandophoogingen tot verdedigbare aardewerken;

4°. Ophoogen en maken van wegen en inundatiekaden en maken van bruggen;

5°. Maken van batterijen aan de Zuiderzee-zijde;

6°. Maken van een fort in de Zuiderzee aan het Pampus;

7°. Inrichten en verbeteren van inundatiemiddelen;

8°. Maken van loodsen, munitie- en buskruitmagazijnen;

9°. Aanleg van beplantingen;

10°. Verlagen van den spoorweg tusschen *Beverwijk* en *Uitgeest* met bijbehorende werkzaamheden aan den *St. Aagtdijk*;

11°. Maken van werken ten behoeve der drinkwatervoorziening;

12°. Maken van blindeeringen, aanschaffen van rails, enz.;

13°. Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de geheele Stelling.

f 1 775 000

Artikel 5. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de *Stelling van 't Hollandsch Diep en het Volkerak*:

Verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de positiën van *Willemstad* en *Ooltgensplaat*, waaronder het voortzetten van het maken van scherfvrije meetstations en seintoestellen.

f 10 000

Artikel 6. Nieuwe werken met al hetgeen kan geacht worden daartoe te behooren; herstellen, veranderen en verbeteren van bestaande werken met den aankleve daarvan; aankoop en onteigening van perceelen; kosten van exploten en processen; afkoop van rechten; kosten en ongelden betrekkelijk koop- en andere overeenkomsten; het doen van grondboringen, waterpassingen, opmetingen, enz.; een en ander voor de navermelde werken ter verbetering van de Stelling van de *monden der Maas en van het Haringvliet*:

Verschillende verbeteringen van ondergeschikt belang aan werken in de stelling, waaronder het maken van seintoestellen.

7 000

Artikel 7. Telegraphische en telephonische verbinding van verdedigingswerken en posten . . . . .

150 000

Artikel 8. Materieel der genie voor het in staat van verdediging brengen der werken in verschillende stellingen . . . . .

75 000

Artikel 9. Doen van opmetingen, waterpassingen, grondboringen, enz. in de verschillende liniën en vestingen, alwaar, ingevolge de wet van 18 April 1874 (*Staatsblad* n°. 64), werken tot voltooiing van het vestingstelsel aangelegd of verbeterd moeten worden en voor welke in de voorgaande artikels geen gelden zijn uitgetrokken . .

2 000

Artikel 10. Onvoorziene uitgaven. . . . .

50 000

Totaal . . . . f 2 210 000

twee millioen tweehonderd tien duizend gulden.

Artikel 2.

Tot dekking der uitgaven, begrepen in de bij **artikel 1** dezer wet vastgestelde begrooting, wordt aangewezen:

a. de som van *twee millioen eenhonderd negen en zeventig duizend gulden*, beschikbaar gesteld bij het VIIIste hoofdstuk der begrooting van Staatsuitgaven voor het dienstjaar 1893;

b. het vermoedelijk batig slot der rekening van ontvang en uitgaaf wegens de begrooting ten behoeve van de voltooiing van het vestingstelsel voor den dienst van 1892;

c. de toevallige baten, welke gedurende het jaar 1893 uit den aanleg der vestingwerken kunnen voortvloeien.

Artikel 3.

Wanneer het bedrag, uitgetrokken bij een der artikelen 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 en 9 van **artikel 1** dezer wet, ontoereikend wordt bevonden, kan het, met inachtneming van het voorschrift van het tweede lid van artikel 24 der wet van den 5den October 1841 (*Staatsblad* n°. 40), door overschrijving uit **artikel 10** van hetzelfde **artikel 1** worden aangevuld.

Artikel 4.

Op **artikel 10** van **artikel 1** dezer wet worden aan-

gewezen de tot het dienstjaar 1893 behorende uitgaven, de voltooiing van het vestingstelsel betreffende, die hare omschrijving niet vinden in een der andere artikelen van genoemd **artikel 1**.

Die uitgaven worden, voor elke soort afzonderlijk, in de rekening gebracht en omschreven.

Lasten en bevelen dat deze in het *Staatsblad* zal worden geplaatst en dat alle Ministerieele Departementen, Autoriteiten, Colleges en Ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Oorlog

(58. 3.)

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Omtrent de voorstellen nopens de inrichting van de werken in de *Stelling van Amsterdam* is thans, ook met inbegrip van die betrekkelijk de bewapening, eene beslissing genomen. In verband hiermede is in April jl. de opdracht verstrekt tot het uitwerken van de verschillende ontwerpen, het vaststellen van de eischen waaraan te maken pantseringen moeten voldoen, en het maken van eene raming van de kosten, welke voor de geheele voltooiing van de Stelling nog zullen gevorderd worden; verder worden daarbij de noodige voorstellen opgemaakt omtrent de wijze, waarop de uitvoering zou kunnen worden geregeld.

Hoewel nu de uitkomsten van de schietproeven tegen bomvrije dekkingen te Schoorl — deze proeven zijn den 28sten Juli jl. afgelopen, en de ondergeteekende ziet eerlang een rapport daaromtrent te gemoet — nog invloed zullen uitoefenen op bedoelde begrooting, voor wat betreft de dikte welke aan de dekkingen der gebouwen zal moeten gegeven worden, kan reeds worden medegedeeld, dat, naar voorloopige raming, een bedrag van ten hoogste 21 millioen gulden voor den geheelen bouw van de werken en van 6 millioen gulden voor de geheele bewapening zullen gevorderd worden, om de Stelling volledig te voltooien en, zoowel in technischen als in tactischen zin, bestand te doen zijn tegen de geweldige aanvalsmiddelen van den nieuwere tijd.

Om bovengenoemd bedrag van 21 millioen gulden geheel te kunnen verwerken, rekent de ondergeteekende, in aanmerking nemende de materialen en arbeidskrachten waarover tot dat doel bij ons kan worden beschikt, een tijd noodig van omstreeks 8 jaren. Dat deze lange tijd voor de geheele voltooiing van de stelling onvermijdelijk vereischt wordt, maakt, dat het, naar zijne overtuiging, niet gewenscht is onmiddellijk over te gaan tot het maken van gebouwen in de werken en het doen aanschaffen en opstellen van de pantseringen, om alzoo achtereenvolgens de werken in hun geheel te voltooien, aangezien op die wijze de verdedigbaarheid der Stelling, in haar geheel, nog gedurende verscheidene jaren belangrijk te wenschen zou overlaten. Ten einde dat bezwaar te ontgaan, zal daarom, naar zijne meening, in de eerste plaats moeten worden begonnen om alle zandophoogingen — welke ophoogingen in het algemeen als middel tot verbetering van den grondslag werden aangelegd en welk doel thans, voor zoover die zandophoogingen gereed zijn, is bereikt — te vergraven tot verdedigbare aardwerken, waarbij dan tevens moet worden overgegaan tot het verbeteren en aanleggen van de noodige gemeenschapswegen tusschen die werken. Bedoelde vergravingen zouden voor alle forten moeten geschieden, in voege als zulks thans plaats heeft met de zandophoogingen voor het werk aan den Middenweg in den Beemster — waar in September a. s. eene oefening in den vestingoorlog zal worden gehouden — waardoor men aardwerken verkrijgt, welke — nadat daarin geschut, ter bestrijking van de zijwaarts gelegen terreinstrooken en van de grachten, alsmede de noodige blindeeringen zijn opgesteld — hoewel zij niet in alle opzichten het